

Stanovisko k aplikaci § 67a a § 67b zákona o státní službě

Zákon č. 144/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů¹, upřesnil právní režim vysílání národních expertů (§ 67a). Tato právní úprava nabyla účinnosti dnem 1. 6. 2017.

Zákon č. 150/2017 Sb., o zahraniční službě a o změně některých zákonů (zákon o zahraniční službě), zavedl nový § 67b zákona o státní službě, který upravuje právní režim vyslání státního zaměstnance do mezinárodní organizace. Vedle toho také nově upravil ustanovení § 44 písm. p) zákona o státní službě, ve kterém zavedl legislativní zkratku pojmu „mezinárodní organizace“, kterou se rozumí orgán nebo instituce Evropské unie, mezinárodní organizace, mírová nebo záchranná operace anebo humanitární pomoc v zahraničí. Tato právní úprava nabyla účinnosti dnem 1. 7. 2017.

Obě ustanovení (§ 67a a § 67b) jsou téměř identická, dala by se považovat za duplicitní, neboť stanovují stejná práva a povinnosti pro státní zaměstnance i služební úřady, avšak dopadají na jiný okruh adresátů.

Účelem tohoto stanoviska je se vypořádat s duplicitní právní úpravou v oblasti vysílání státních zaměstnanců do zahraničí a vysvětlit, kdo je adresátem ustanovení § 67a a kdo je adresátem právní úpravy § 67b zákona o státní službě.

1. Podmínky pro aplikaci § 67a zákona o státní službě

Ustanovení § 67a zákona o státní službě používá zcela specificky pojem „národní expert“. Tento pojem není v českém právním řádu explicitně zakotven, proto je třeba se při jeho interpretaci opřít o právní předpisy Evropské unie a zohlednit přitom povahu činností vykonávaných národními experty.

Národní experti jako státní zaměstnanci jsou dočasně vysíláni svými služebními úřady (jejich služebními orgány) zpravidla do jednotlivých orgánů nebo institucí Evropské unie (např. Evropské komise nebo jejích agentur², Evropské služby pro vnější činnost, včetně jejích delegací ve třetích zemích a při mezinárodních organizacích, Rady EU, Evropského parlamentu a dalších) k dočasnému výkonu státní služby. Po ukončení vyslání se národní expert vrací do vysílajícího služebního úřadu. Národní expert je orgány nebo institucemi EU označován jako „Seconded National Expert“. Pojem „secondment“ může být definován jako dočasný výkon státní služby státního zaměstnance na území jiného členského státu pro jiný subjekt (obvykle se bude jednat o orgán nebo instituci Evropské unie).

Podmínky pro vysílání národních expertů stanovují orgány a instituce Evropské unie, do nichž jsou národní experti vysláni.³ Tyto podmínky však nejsou unifikované, neboť si je stanovuje každý orgán nebo instituce Evropské unie samostatně. Mezi tyto podmínky ale obvykle patří:

- vyslání státního zaměstnance na dobu určitou,
- trvání služebního poměru vůči vysílajícímu služebnímu úřadu (resp. členskému státu),

¹ Dále jen „zákon o státní službě“

² Např. Europol, Frontex, OHIM.

³ Tyto podmínky jsou blíže upraveny rozhodnutím instituce EU, do níž je státní zaměstnanec vyslán.

- účast státního zaměstnance v systému sociálního a zdravotního pojištění vysílajícího členského státu,
- pracovní doba a pracovní podmínky podle rozhodnutí orgánu nebo instituce EU, do níž je státní zaměstnanec vyslán.

Národní expert může být vyslán k výkonu služby na dobu určitou v trvání 6-ti měsíců až 4 let, výjimečně až 6 let.

Po dobu vyslání státní zaměstnanec jako národní expert vykonává činnost pouze pro orgán nebo instituci EU. Je nutné, aby národní expert zůstal po dobu vyslání ve služebním poměru vůči služebnímu úřadu, který jej vyslal, a aby tento vysílající služební úřad poskytoval státnímu zaměstnanci nadále plat.

Na státního zaměstnance jako národního experta se po dobu vyslání nadále vztahují právní předpisy o sociálním zabezpečení a o zdravotním pojištění platné v domovském členském státě. Je neslučitelné s pozicí národního experta, aby byl státní zaměstnanec účasten systému sociálního a zdravotního pojištění státu, ve kterém sídlí instituce EU, do níž je státní zaměstnanec vyslán.

Dále je třeba, aby se pracovní doba a pracovní podmínky řídily právními předpisy orgánu nebo instituce EU (např. Rozhodnutím Evropské komise - jedná-li se o národního experta vyslaného k Evropské komisi).

I když je státní zaměstnanec jako národní expert ve služebním poměru k českému státu, je třeba mít na paměti, že některá práva a povinnosti se neřídí českým právním řádem, ale právním předpisem vydaným orgánem nebo institucí EU, do které je státní zaměstnanec jako národní expert vyslán (např. pracovní doba, pracovní neschopnost).

Národní experti přinášejí evropské instituci své poznatky a zkušenosti z oblasti své odbornosti, poskytují aktuální praktické znalosti z dané oblasti v členském státě a zároveň přenášejí zkušenosti a vědomosti z evropské instituce vysílajícímu služebnímu úřadu, mohou také v případě potřeby zprostředkovat přímý kontakt mezi vysílajícím služebním úřadem a příslušnou evropskou institucí.

Národní experti tak pro vysílající úřad představují velmi významný zdroj informací o dění v dané oblasti na úrovni Evropské unie. Kromě toho lze na vysílání národních expertů pohlížet jako na jeden z prostředků ke zvýšení profesní kvalifikace státních zaměstnanců.

2. Podmínky pro aplikaci § 67b zákona o státní službě

Pokud bude vyslán státní zaměstnanec mimo orgán nebo instituci EU, bude se postupovat podle § 67b zákona o státní službě. Právní režim § 67b zákona o státní službě slouží pro kategorii státních zaměstnanců, kteří nebudou vysláni jako národní experti do orgánů nebo institucí EU. Může se jednat např. o krátkodobé zaměstnání v mezinárodní organizaci nebo vyslání do mírové nebo záchranné operace anebo za účelem humanitární pomoci v zahraničí. Jedná-li se o jiné mezinárodní organizace, je třeba uvést, že tyto nepoužívají slovní spojení „národní expert“, ale odlišnou a rozdílnou terminologii pro označení vyslaného státního zaměstnance. Pokud je státní zaměstnanec vyslán např. do Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, hovoří se o „staff on loan“. Je-li vyslán např. do Rady Evropy, označuje se jako „seconded official“. Státní zaměstnanec vyslaný do Mezinárodního měnového fondu je označován jako „short-term expert“. V případě Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky jsou vyslaní státní zaměstnanci označováni jako

„short-term consultants“. V případě státních zaměstnanců vyslaných do Úřadu OSN pro Palestinské uprchlíky na Blízkém východě se používá označení „technical experts and managers“. Z těchto příkladů je tedy zřejmé, že se v mezinárodních organizacích nehovoří o národních expertech, jak tomu je v případě orgánů nebo institucí EU.

Sekce pro státní službu tedy na základě výše uvedeného doporučuje, bude-li se jednat o vyslání národního experta do orgánu nebo instituce EU postupovat podle § 67a zákona o státní službě. V případě, že se bude jednat o vyslání státního zaměstnance do mezinárodní organizace, kterou se s ohledem na ustanovení § 44 odst. 1 zákona o státní službě rozumí také mírová nebo záchranná operace anebo humanitární pomoc v zahraničí, doporučuje se postupovat podle § 67b zákona o státní službě.